

הלכות שבת סימן שמו

ביאורים ומוספים

שאסור, אלא יש להשליכה על הפצע בלא למורחה. וביאר הגר"ז קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ט ס"ק לח שע"ה"צ ס"ק שע"ו), שאף שבאופן שהתירו להשתמש ברפואה לא גזרו על שחיקת סממנים, והיה מקום לומר שכמו כן לא גזרו על חשש מירוח, מ"מ אם אפשר ראוי לשנות ולהשליך את המשחה כדי שתתמרח מאלה. וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' לג ו"ה"ה סי' לא אות ג), שבמקום חולי שאין בו סכנה מותר ללחוץ על שפופרת כדי להוציא ממנה את המשחה על גבי הכשר, או לטפטף אותה באצבע בלא למורחה. וביאר הגר"ז קרליץ (חוט שני ח"א פ"ד ס"ק א ע"מ קטז, ובשעה"צ שם ס"ק יד), שאף שאין צורך בהחלקת המשחה, ואין הסוטה במריחה אלא שתגיע המשחה לכל מקום, מ"מ אסור הדבר משום ממרח, כיון שיתכן שאין רצונו שתיבלע כל המשחה בתוך הגוף מיד, ולפיכך רצונו להחליקה על גבי הכשר כדי שתיבלע מעצמה לאט לאט בתוך הגוף.

ולדעת הגר"ש איערבך (שש"כ פ"ג הע' נח) מותר למרח משחה על גבי הגוף, אם עושה כן עד שהיא נבלעת בגוף לגמרי. וכן מביאר בספר דעת תורה (סי' שכח סכ"ז) שמוותר לעשות כן, על כל פנים בחולה שאין בו סכנה, אם כוונתו שתיבלע המשחה בכשר. וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ז סי' כ), אלא שהוסיף שאין להתיר זאת אלא כשצריכה המשחה להיבלע בגוף לגמרי מבחינה רפואית, שאם לא כן הדבר אסור שהרי דאי משאירם גם שכבה של משחה שאינה נבלעת בגוף, וגם הרבה פעמים יש בשיכחה זו תועלת רפואית, ובאים ככך לידי חשש מלאכה דאורייתא, ולגבי נתינת משחה תחת תחבושת שעל ידה מתמרחת המשחה, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' שכח ס"ק פא).

ואף בהמה שיש לה מכה, כתב החו"א (או"ח סי' נב ס"ק טז) שמוותר להניח עליה משחה, אם אינו ממרחה.

[שעה"צ ס"ק פב]

אָבן קְרֵא"ש נִגְזַר הַתְּרֵיךְ רֵאשׁוֹן הַתְּלִי פְּמוֹנֶטֶן עֲלֵיךְ.⁸⁷

(87) ולקמן (סי' תצ"ז ס"ק יז) ובביה"ל שם (סי' ד"ה או"ח) כתב רק בדברי הרא"ש, דדחינו שבאים לכלובם בערב וגם ניוונים בבית תמיד, ובמשני"ב שם (ס"ק כח) הביא להחמיר כשני התירוצים וראה בשעה"צ שם (ס"ק מח):

[משנ"ב ס"ק נד]

שֶׁקָל בְּעֲלֵי-הַיָּם הֵם מְקַצִּים.⁸⁸

(88) ולהזיז את שערות בעל החיים בלא לטלטל את גופו, כתב בביה"ל לעיל (סי' שב ס"א ד"ה מקנחה) שאף על פי שהתוספת שבת אסר לעשות כן, מ"מ דבריו אינם מוכרחים, ויתכן שמוותר.

[ביה"ל ד"ה כגון]

וְקֶאָמַר עַל זֶה שֶׁם דְּמִיָּד קִשְׁשׁוֹסִין בּוֹ.⁸⁹

(89) אמנם, בשו"ע לעיל (סי' קד ט"ג) ובמשנ"ב שם (ס"ק יא) ובביה"ל שם (ד"ה ואפ"ל) מביאר שעקרב מועד להזיק יותר מנחש, ולכן מי שבא עקרב כנגדו, רשאי להפסיק מתפילתו כדי להינצל ממנו, אפילו כשנראה העקרב רגוע, מה שאין כן כשכבא כנגדו נחש, כיון שעל פי רוב אינו נושך, אסור להפסיק את התפילה, אלא אם כן נראה שהנחש אינו רגוע. וכן העיר בספר דעת תורה (סי' קד ט"ג), שמשמעות השר"ע כאן שיש עקרבים שאין בהם חשש סכנה, סותרת לכאורה את משמעות השר"ע שם, שכל עקרב מסוכן הוא.

[ביה"ל ד"ה אבל]

דְּהַי לְפִי תָמוּ אֵינִי כְּבִשְׂעֵי הַקּוֹרֵם, וְהַטַּעַם עֵין בְּבֵית-יוֹסֵף.⁹⁰

(90) שם כתב, שאף על פי שברוך אסור לכוין למרחה, בנחש מותר לכוין להרוגו, כיון שמזיק הוא, ועוד שצריך הוא לדרוך עליו באופן מסוים כדי להורגו, מה שאין כן ברוק, שמאסורו מתבטל אף על ידי דריסה בלא מירוח.

[שעה"צ ס"ק עא]

דְּהוּא הֵדִין בְּכָל דְּבַר הַמְּמִית לְפִי הַמָּקוֹם וְהַזְמַן.⁸⁰

(80) ולענין המתפלל ורואה שור עומד כנגדו, כתב השר"ע לעיל (סי' קד ס"ד) שאם השור הוא תם ונמצא סמוך אליו בתוך חמישים אמות, או שהוא שור מועד ונמצא תוך שיעור כמלוא עינו, יש חשש סכנה בדבר, ויש להפסיק את התפילה כדי להימנע מהזק. ורק במקום שמוחזקים השוורים כמי שאינם מניקים, כתב שם שאין להפסיק בשעת התפילה.

[משנ"ב ס"ק מו]

וְלִכֵּן כְּרָצִין אֲחֲרָיו אִיכָּא חֲשֵׁשׁ סַנְתָּא וְשָׁרִי' וכו', דְּאָף עַל-יָדֵי עֲקִיצָתָן לִיקָא צַעַר פְּלִי הַאי, פְּהֵי אָסוּר לְהִרְגָן.⁸²

(81) ואף אם אין הנחש והעקרב רצים אחריו, אלא שרצים הם לכיוונו, כתב הגר"ש איערבך (שולחן שלמה ס"ק בא) שמוותר להורגם.

(82) ומשמע שמוותר להרוג צירעה, כיון שעקיצתה גורמת לצער גדול, אכן, הגר"ש איערבך (שם ס"ק יח) כתב שהצירעה אינה נחשבת כנחש ועקרב, אלא כפרעוש או כזבוב ויתוש, ואסור להורגה, וכן מביאר בבן איש חי (שנה ב' פ' וארא אות יא). וראה מה שכתבנו בביה"ל לעיל (ס"ח ד"ה א), לענין צידת צירעה.

[משנ"ב ס"ק מז]

וְהוּא הֵדִין שְׂבּוּפָה עֲלֵיהֶן כְּלִי.⁸³

(83) משמע שכפיית הכלי אינה עדיפה על הריגתם לפי תומו. והעיר התהלה לרד" (ס"ק יד), שברשב"א [לפנינו נמצא בן בריטבי"א שבת ק"ב, ב סוף ד"ה אמר] מביאר שאם אפשר, יש לצודם ולא להורגם, מפני שהצידה אינה ניכרת כל כך.

ובמקום שהותר להורגם כדרכו משום פיקוח נפש, דעת הגר"ז קרליץ (חוט שני ח"א פ"טו ס"ק ב ע"מ קכג) שאין עדיפות לצידתם על פני הריגתם, ויש לעשות את הפעולה הכי קלה והכי מהירה מביניהן למניעת הסכנה.

[משנ"ב ס"ק מח]

דְּמִלְאִכָּה שְׁאִין צְרִיכָה לְגוּפָה הַיָּא, וְהָכָא קִשְׁתָּן מוֹדִיקָן, אֶפְלוּ מְדַרְבְּנָן לֹא נִגְזְרוּ קִשְׁתָּין הַרְגָן לְהִדְיָא.⁸⁴

(84) משמע שאין חשש סכנה בנשיכת הנחש, ומ"מ התירו להורגו על ידי דריסה לפי תומו, מפני שמוותר לעבור על מלאכה שאינה צריכה לגופה כדי למנוע דיוק, אף כשאין סכנה בדבר.

ולדפסיק באמצע התפילה כשנחש כרוך על עקבו, כתב השר"ע לעיל (סי' קד ט"ג) שאסור, וביאר הקובץ שעורים (פסחים אות לב) שאף שיתכן שתהא סכנה בנשיכת הנחש, מ"מ לא התירו לו להפסיק מתפילתו, כיון שהדיוק אינו שכיח, ואפשר לסמוך כזה על כך ששלוחי מצוה אינם ניוקים, והעיר על דבריו הגר"ש איערבך (שש"כ פכ"ה הע' טז), שמכך שהותר לאדם להרוג נחש לפי תומו בשבת, אף כשאין הנחש רודף אחריו, נראה שאין לסמוך על כך ששלוחי מצוה אינם ניוקים, אלא הטעם שלא יפסיק באמצע התפילה כשוראה שהנחש רגוע, הוא משום שמובטח הוא שלא יוקנה, ואף על פי כן הותר לדרוס עליו לפי תומו ולהורגו בשבת.

[משנ"ב ס"ק מט]

וְלִהְרַמ"א דְּאֹסֵר שֶׁם כָּלל גִּנְיִי, הוּא הֵדִין הָכָא דְּאֹסֵר אָף עַל-גִּנְיִי וְצִפְהוֹ.⁸⁵ וכו', וְכִנְתוּ שְׂוִיתְמַרְתָּ, אֶבֶל כָּאֵן רוּצָה שְׂוִיתָה נְכַלְעוּ.⁸⁶

(85) ובמקום שרוב בתי העיר מוצפים בקרשים, כתב בביה"ל לקמן (סי' של ס"ב ד"ה יש) שמוותר לטאטא בשבת את הבית. אכן אם הם מוצפים באבנים או לבנים יש שכתבו להחמיר בכך. וכן לצדד הבית על גבי הקרקע, כתב בשעה"צ שם (ס"ק יז) שבמקום שכל בתי העיר מוצפים, מותר לעשות כן.

(86) ולמרוח משחה על גבי מכה, כתב החו"א (או"ח סי' נב ס"ק טז)

